

Boj proti podvodom v rámci programu INTERREG V-A Poľsko-Slovensko

Príručka

Varšava, február 2016

Obsah

1. Právny základ.....	3
2. Slovník pojmov a skratiek.....	4
3. Rozsah a cieľ príručky.....	6
4. Cyklus boja proti podvodom.....	6
4.1. Prevencia.....	7
4.1.1. Kultúra etiky.....	8
4.1.2. Politika, povinnosti, školenia, oznamovacie mechanizmy.....	9
4.1.3. Vnútoraná kontrola.....	11
4.1.4. Analýza rizika podvodov.....	13
4.1.5. Predchádzanie konfliktu záujmov.....	15
5. Odhaľovanie podvodov.....	17
5.1. Systém kontroly.....	18
5.2. Mechanizmy podporujúce systém kontroly.....	19
5.3. Analýza dostupných údajov.....	20
6. Náprava.....	21
7. Postupovanie prípadov na trestné stíhanie.....	22
7.1. Zdroje informácií o podvodoch.....	22
7.2. Spôsob postupu v prípade podozrení, ktoré pochádzajú z jednotlivých zdrojov.....	23
7.2.1. Informácie, ktoré oznámili zamestnanci.....	23
7.2.2. Informácie získané od orgánov činných v trestnom konaní.....	24
7.2.3. Informácie získané z iných zdrojov.....	24

1. Právny základ

Úpravy uvedené v tejto príručke vyplývajú najmä z právnych predpisov EÚ a vnútroštátnych právnych predpisov, medzi iným zo:

1. Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Kapitola 6: Boj proti podvodom) Ú. v. EÚ C 83 z 30. marca 2010 (článok 325);
2. Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (Ú. v. EÚ L 347 z 20.12.2013, s. 320 v znení neskorších zmien a doplnení), ďalej len všeobecné nariadenie;
3. Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, ďalej len nariadenie EÚS;
4. Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 z 25.10.2012 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, a zrušení nariadenia Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 (Ú. v. EÚ L 298 z 26.10.2012, s. 1 v znení neskorších zmien a doplnení), ďalej len nariadenie o rozpočtových pravidlách;
5. Delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) č. 1268/2012 z 29. októbra 2012 o pravidlách uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 966/2012 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie;
6. Nariadenia Rady (ES) č. 2988/95 z 18. decembra 1995 o ochrane finančných záujmov Európskeho spoločenstva (Ú. v. L 312 z 23.12.1995, s. 1);
7. Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev vypracovaného v Bruseli 26. júla 1995 (Z. z. z roku 2009 č. 208, polož. 1603);
8. Nariadenia (ES) č. 1073/99 Európskeho parlamentu a Rady z 25. mája 1999 o vyšetrovaníach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF) Ú. v. L 136 z 31. mája 1999;
9. Nariadenia Rady (Euratom) č. 1074/99 z 25. mája 1999 o vyšetrovaníach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF) Ú. v. L 136 z 31. mája 1999;
10. Nariadenia Rady (Euratom, ES) č. 2185/96 z 11. novembra 1996 o kontrolách a inšpekciách na mieste, vykonávaných Komisiou s cieľom ochrany finančných záujmov Európskych spoločenstiev pred spreneverou a inými podvodmi, Ú. v. L 292 z 15. novembra 1996;
11. Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a zrušení smernice 2004/18/ES (Ú. v. L 94/65 z 28. marca 2014), ďalej len smernica o verejnom obstarávaní;

12. Usmernení Európskej komisie pre členské štáty a riadiace orgány programov, ktoré sa týkajú posúdenia rizika podvodov a účinných a primeraných opatrení proti podvodom zo 16. júna 2014 (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), ďalej len usmernenia EK;
13. Guidelines for national anti-fraud strategies for European Structural and Investment Funds (ESIF);
14. Identifikácia konfliktu záujmov pri postupoch verejného obstarávania v rámci štrukturálnych opatrení. Praktická príručka pre riadiacich pracovníkov vypracovaná skupinou expertov z členských štátov koordinovanou oddelením D.2 OLAF – Predchádzanie podvodom úradu OLAF (dokument schválený skupinou pre predchádzanie podvodom COCOLAF dňa 12. novembra 2013);
15. Odhaľovanie sfalšovaných dokladov v oblasti štrukturálnych opatrení. Praktická príručka pre riadiace orgány vypracovaná skupinou expertov z členských štátov koordinovanou oddelením D.2 OLAF – Predchádzanie podvodom úradu OLAF (dokument schválený skupinou pre predchádzanie podvodom COCOLAF dňa 12. novembra 2013);
16. Vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti protikorupčných politík.

2. Slovník pojmov a skratiek

Skratky použité v príručke znamenajú:

1. **Prijímateľ** – pre potreby tejto príručky znamená pojem prijímateľ hlavných partnerov, aj partnerov projektov;
2. **OÚS** – Oddelenie územnej spolupráce Ministerstva rozvoja Poľskej republiky;
3. **OA** – Orgán auditu uvedený v článku 25 nariadenia EÚS, ktorého funkciu v programe plní Oddelenie pre ochranu finančných záujmov Európskej únie Ministerstva financií Poľskej republiky;
4. **NO** – Národný orgán programu,
5. **RO** – Riadiaci orgán programu, ktorého funkcie plní OÚS;
6. **EK** – Európska komisia;
7. **Kontrolór** – kontrolór uvedený v článku 23 ods. 4 nariadenia EÚS;
8. **OLAF** – Európsky úrad pre boj proti podvodom;
9. **Program** – program INTERREG V-A Poľsko-Slovensko;
10. **Komunikačný a informačný systém** – systém uvedený v článku 125 ods. 2 písm. d) všeobecného nariadenia;
11. **STS** – Spoločný technický sekretariát uvedený v článku 23 ods. 2 nariadenia EÚS.

Pojmy použité v príručke znamenajú:

1. **Nezrovnalosť** – v súlade s článkom 2 bod 36 všeobecného nariadenia – akékoľvek porušenie práva Únie alebo vnútroštátneho práva týkajúceho sa jeho uplatňovania, vyplývajúce z konania alebo opomenutia hospodárskeho subjektu, ktorý sa zúčastňuje na vykonávaní EŠIF, dôsledkom čoho je alebo by bol negatívny dopad na rozpočet Únie zaťažením všeobecného rozpočtu neoprávneným výdavkom;

2. **Podvod** – v súlade s článkom 1 Dohovoru vypracovaného na základe článku K.3 Zmluvy o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev:

a) s ohľadom na výdavky: každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- i. používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonné zadržiavanie finančných prostriedkov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene,
- ii. neuverejnenie informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako vyššie,
- iii. sprenevery týchto finančných prostriedkov na iné účely ako účely, na ktoré boli tieto pôvodne poskytnuté,

b) s ohľadom na príjmy, každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- i. používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonný úbytok zdrojov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene,
- ii. neuverejnenie informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako vyššie,
- iii. sprenevery právoplatne nadobudnutého zisku s rovnakým účinkom ako vyššie.

3. **Koordinovaný postup pri predkladaní súťažných návrhov** – znamená dohodu, ktorej cieľom alebo dôsledkom je eliminácia, obmedzenie alebo iné porušenie hospodárskej súťaže na príslušnom trhu;

4. **Konflikt záujmov** – v súlade s článkom 57 ods. 2 nariadenia o rozpočtových pravidlách: „konflikt záujmov nastáva vtedy, keď je ohrozený nestranný a objektívny výkon funkcií účastníka finančnej operácie alebo inej osoby, (...) z rodinných alebo citových dôvodov, z dôvodov politickej alebo národnej príslušnosti, ekonomického záujmu alebo akéhokoľvek iného záujmu spoločného s príjmom.“ Okrem toho v súlade s článkom 24 smernice o verejnom obstarávaní zahŕňa pojem konfliktu záujmov minimálne každú situáciu, v ktorej majú členovia personálu inštitúcie obstarávateľa alebo dodávateľa služieb v oblasti obsluhy objednávok konajúceho v mene inštitúcie obstarávateľa, ktorí sa zúčastňujú na realizácii konania verejného obstarávania, alebo majú potenciálny vplyv na výsledok tohto konania, priamy alebo nepriamy finančný, hospodársky alebo iný osobný záujem, ktorý možno vnímať ako ohrozenie ich nestrannosti a nezávislosti v súvislosti s konaním verejného obstarávania.

5. **Korupcia** – v súvislosti s absenciou jednotnej definície v právnych predpisoch Únie bola pre potreby tejto príručky prijatá definícia uvedená v usmerneniach EK:

Komisia uplatňuje širokú definíciu korupcie, podľa ktorej korupcia znamená zneužitie (verejnej) pozície pre súkromný prospech. Platby korupčnej povahy uľahčujú mnoho iných druhov podvodov, ako napríklad vystavovanie nepravých faktúr, fiktívne výdavky alebo nedodržiavanie špecifikácie zákazky. Najčastejšou formou korupcie sú úplatky alebo iné výhody; príjemca

(pasívna korupcia) súhlasí s prijatím úplatku od poskytovateľa (aktívna korupcia) výmenou za službu;

6. **Falšovanie dokumentov** – spočíva v zmene, pozmenení alebo použití sfaľovaného dokumentu, alebo ide o formálne potvrdenie nepravdy s ohľadom na okolnosť právneho významu zo strany verejného činiteľa alebo inej osoby oprávnenej dokument vystaviť.

3. Rozsah a cieľ príručky

V súlade s článkom 125 ods. 4 písm. c) všeobecného nariadenia je povinnosťou RO zaviesť účinné a primerané opatrenia na boj proti podvodom, pri zohľadnení zistených druhov rizika. Okrem toho, článok 72, písm. h) všeobecného nariadenia uvádza, že vytvorený systém riadenia a kontroly predchádza nezrovnalostiam vrátane podvodov, ich odhaľovania a nápravy, a vymáhania neoprávnené vyplatených súm spolu s úrokmi z omeškania. V súvislosti s uvedeným RO v tejto príručke sformuloval usmernenia a odporúčania týkajúce sa opatrení v oblasti predchádzania, identifikovania a reagovania v prípade podozrenia z výskytu podvodov pri vykonávaní programov a realizácií projektov. Štyri najčastejšie sa vyskytujúce podvody, ktoré majú najväčší vplyv na vykonávanie európskych fondov sú: koordinovaný postup pri predkladaní súťažných návrhov, konflikt záujmov, korupcia a falšovanie dokumentov. Uvedené podvody nepredstavujú konečný zoznam, keďže môžu vzniknúť nové praktiky a metódy trestných činov, ktoré naplňajú definíciu podvodu.

Tento dokument je určený všetkým inštitúciám zapojeným do vykonávania programu a realizácie projektov, t. j. RO/NO, STS, kontrolórom a inštitúciám prijímateľov. Uvedené usmernenia a odporúčania neukladajú inštitúciám nové povinnosti, ale len poukazujú na všeobecne záväzné úlohy vyplývajúce z právnych predpisov, ktorých plnenie spočíva na všetkých vnútroštátnych inštitúciách. Bez toho, aby bola dotknutá táto príručka, inštitúcie môžu vytvárať podrobnejšie dokumenty zohľadňujúce analýzu a posudzovanie rizika a monitorovanie korupčných rizík v procese vykonávania a realizácie projektov EÚS. Tieto inštitúcie môžu v rámci doplnenia existujúcich riešení vytvárať tiež interné tímy zodpovedné za proces efektívneho riadenia rizika korupcie.

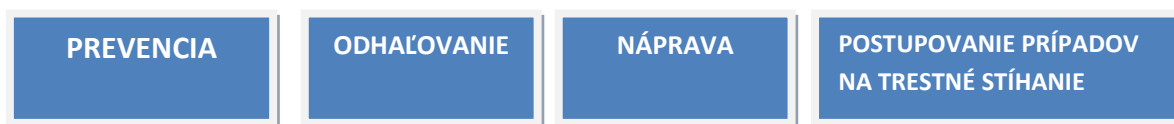
Hlavnou myšlienkou príručky je informovať v rámci systému vykonávania, ako aj navonok, že **sa nebude tolerovať žiadny druh podvodov**. Z toho tiež vyplýva mimoriadny dôraz kladený na prvú časť dokumentu, ktorá sa týka predchádzania podvodom, vrátane vytvárania príslušnej kultúry etiky v inštitúciách alebo opatrení systému vnútornej kontroly. Ďalej sa príručka zameriava na tému odhaľovania podvodov a postupovania prípadov na trestné stíhanie.

Táto príručka bola sprístupnená na stránkach programu a je záväzná počas obdobia jeho realizácie.

4. Cyklus boja proti podvodom

V usmerneniach EK sa odporúča vykonávanie takých opatrení slúžiacich na predchádzanie podvodom, ktoré budú v súlade s **cyklom boja proti podvodom**. Tento cyklus pozostáva zo štyroch hlavných prvkov: prevencia, odhaľovanie, náprava a postupovanie prípadov na trestné stíhanie. Cieľom proporcionálneho vykonávania všetkých uvedených prvkov je zabezpečenie čo možno najväčšieho obmedzenia rizika výskytu podvodu a účinné odrazenie od páchania podvodov.

Schéma č. 1. Cyklus boja proti podvodom.

Zdroj: Vlastný materiál vypracovaný na základe usmernení EK.

4.1. Prevencia

Prvým prvkom cyklu je **prevencia**. Jej podstata spočíva vo vytvorení jasného a intenzívneho odkazu zo strany danej inštitúcie o absencii súhlasu s podvodmi, ktoré sa môžu vyskytnúť počas realizácie projektov v rámci programu. V súlade so zásadou, že príklad musí prichádzať „zhora“ zohráva v tomto smere mimoriadnu úlohu vedenie jednotlivých inštitúcií. Tento odkaz môže mať verbálnu formu, napr. počas priamych kontaktov alebo stretnutí v rámci inštitúcie, alebo oficiálnejšiu formu v podobe elektronickej korešpondencie alebo informácií umiestňovaných v interných systémoch, napr. na intranete, adresovaných zamestnancom inštitúcie.

Úloha prevencie je taká dôležitá preto, že jednoduchšie je predchádzať negatívnym javom, ako potom prijímať opatrenia zamerané na nápravu poškodenej reputácie. Je to jediný faktor v celom cykle, ktorý sa nezačína po výskyte podvodu, ale pred objavením sa negatívnych javov. Vďaka tomu predstavuje svojim spôsobom hrádzu proti podvodom a umožňuje vyhnúť sa zapojeniu zdrojov inštitúcie do ďalších etáp cyklu. Aby boli preventívne - ochranné opatrenia viditeľné, účinné a akceptované, musia sa prijímať predovšetkým v oblasti formovania povedomia spoločnosti o škodlivosti korupcie.¹

Usmernenia EK uvádzajú štyri druhy preventívnych opatrení, ktoré sú najúčinnnejšie v boji proti podvodom: **kultúra etiky, systém vnútornej kontroly, analýzy rizika podvodov a politika, povinnosti, školenia, oznamovacie mechanizmy**. Ich význam a štruktúra sú zobrazené na schéme č. 2. EK zdôrazňuje, že najoptimálnejšie efekty prináša komplexné vykonávanie všetkých týchto opatrení.

Schéma č. 2. Štruktúra preventívnych opatrení.

Zdroj: Vlastný materiál vypracovaný na základe usmernení EK.

¹ V Poľsku je súčasťou preventívnych opatrení prijatie *Vládneho programu predchádzania korupcii na roky 2014-2019*.

4.1.1. Kultúra etiky

Kultúra etiky je veľmi široký pojem, ktorý tvorí základy znižovania rizika výskytu rôznych podvodov. Je nemerateľná a formovanie žiaducich postojov je dlhodobý proces zahŕňajúci mnoho rovín. Ak je však zakorenená v inštitúciách, medzi zamestnancami a podľa možností u prijímateľov, bude prinášať merateľné a dlhodobé efekty.

Kultúra etiky sa môže vytvárať prostredníctvom opatrení z druhého okruhu na schéme č. 2, t. j. politikou, povinnosťami, školeniami a oznamovacími mechanizmami. Existujú tiež všeobecnejšie mechanizmy, ktoré môžu výrazne prispieť k jej rozvoju, ako napríklad **poslanie, signál zhora a kódex správania**. Ich charakteristika je predstavená nižšie.

POSLANIE

Jasným a jednoduchým spôsobom vyjadrená myšlienka, že **RO sa usiluje udržiavať najvyššie právne, etické a morálne štandardy, a aby všetci účastníci zapojení do ich realizácie dodržiavali zásady čestnosti, objektívnosti, zodpovednosti a poctivosti**. RO bude podľa možností informovať o svojom poslaní vo vytváraných dokumentoch, na stretnutiach konajúcich sa v rámci programu a prostredníctvom priameho oslovovania osôb zapojených do prác súvisiacich s vykonávaním programu a realizáciou projektov.

SIGNÁL ZHORA

Ústna alebo písomná informácia z vysokej pozície, t. j. z vedenia jednotlivých inštitúcií, že od osôb zapojených do prác súvisiacich s vykonávaním programu a realizáciou projektov sa očakávajú najvyššie štandardy etického a morálneho správania. Tento odkaz by sa mal odovzdávať pri bežných kontaktoch a činnostiach a vyplývať z prijatého kódexu správania. Zároveň by malo vedenie jednotlivých inštitúcií reagovať na objavujúce sa výstražné signály, ktoré môžu naznačovať výskyt negatívnych javov korupčnej povahy počas vykonávania programu a realizácie projektov.

KÓDEX SPRÁVANIA

Kódex správania (etický kódex) by mali dodržiavať všetci zamestnanci inštitúcií zapojených do vykonávania programu a realizácie projektov. **Kódex správania** uvádza požadované vzory správania u zamestnancov inštitúcie a je založený na týchto zásadách:

- **zásada zákonnosti** – znamená plnenie povinností s najvyššou mierou svedomitosti, pri dodržiavaní platných predpisov práva Únie a vnútroštátneho práva,
- **zásada poctivosti** – znamená svedomité plnenie povinností s využitím najlepších dostupných vedomostí a schopností, vychádzajúc pri konaní zo správne stanovených predpokladov a s využitím získaných informácií výhradne na služobné účely a v súlade s ich určením,
- **zásada nestrannosti** – znamená zaobchádzanie so všetkými žiadateľmi, prijímateľmi a inými záujemcami nediskriminačným spôsobom, bez predsudkov s ohľadom na farbu pleti, pohlavie, občiansky stav, etnický pôvod, jazyk, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu, zdravotné postihnutie, reputáciu alebo spoločenské postavenie,
- **zásada predchádzania konfliktu záujmov** – znamená neprijímanie akýchkoľvek záväzkov vyplývajúcich z rodinného vzťahu, známosti alebo príslušnosti a nevykonávanie žiadnych prác

ani úloh, ktoré by boli v rozpore so služobnými povinnosťami. V prípade vzniku konfliktu záujmov medzi pracovnými a súkromnými záležitosťami je zamestnanec povinný vylúčiť sa z činností, ktoré by mohli vyvolať podozrenie zo zaujatosti alebo zištosti,

- **zásada profesionality** – znamená snahu o systematické zvyšovanie odborných kvalifikácií, komplexnú znalosť právnych predpisov Únie a vnútroštátnych právnych predpisov, schopnosť vecne a právne zdôvodniť prijaté rozhodnutia a spôsob konania, ako aj profesionálnu spoluprácu v rámci inštitúcie i mimo nej,
- **zásada otvorenosti** – znamená vykonávanie úloh na základe prijatých postupov, informujúc zainteresované strany o spôsobe postupu, s výhradou ochrany informácií podliehajúcich právnej ochrane,
- **zásada zodpovednosti** – znamená nevyhýbanie sa prijímaniu náročných riešení a zodpovednosti za vlastné konanie, zdieľanie vlastných skúseností a poznatkov, snaha o posilňovanie dôveryhodnosti inštitúcií zapojených do vykonávania programu.

V jednotlivých inštitúciách môžu existovať podrobnejšie etické kódexy, ako aj zásady týkajúce sa boja proti korupcii a podvodom. Napríklad na Ministerstve rozvoja (do 16. novembra 2015 Ministerstvo rozvoja a infraštruktúry), v rámci ktorého pôsobí RO programu, bola nariadením generálneho riaditeľa Ministerstva infraštruktúry a rozvoja zo dňa 21. septembra 2015 prijatá *Protikorupčná politika Ministerstva infraštruktúry a rozvoja*. Dokument opisuje predovšetkým spôsob predchádzania konfliktu záujmov, postup v prípade ponúkajúceho majetkových alebo osobných výhod a darov, spôsob informovania o korupčných situáciách, postup v prípade vonkajších signálov týkajúcich sa korupcie a rozsah zamestnaneckej zodpovednosti. Dokument ustanovuje tiež spôsob správania zamestnanca v konkrétnych situáciách.

4.1.2. Politika, povinnosti, školenia, oznamovacie mechanizmy

Druhým dôležitým prvkom prevencie je náležité rozdelenie povinností v inštitúciách zapojených do vykonávania programu a realizácie projektov a organizácia školení a zvyšovanie povedomia o prevencii a boji proti podvodom a korupcii.

Rozdelenie povinností

EK odporúča, aby bolo rozdelenie povinností presné, vďaka čomu nebude dochádzať k pochybnostiam o zodpovednosti za stanovené úlohy, tiež vrátane v oblasti boja proti podvodom. Zamestnanci by mali poznať svoje povinnosti, aby ich mohli interne aj externe artikulovať.

Systém riadenia a kontroly by mal zaručovať, že funkcie a úlohy vykonávané inštitúciou budú presne vymedzené, rovnako ako aj úlohy v ich rámci a bude tiež dodržaná zásada oddelenia funkcií.

Rozdelenie úloh v programe je stanovené v dokumentoch:

1. *Dohoda o vykonávaní programu* – uzavretá medzi jednotlivými členskými štátmi. V programe je naplánované podpísanie samostatného dokumentu, ktorý obsahuje ustanovenia týkajúce sa, medzi iným inštitucionálnej štruktúry programu, systému kontroly, informačného systému, spracovania osobných údajov, nezrovnalostí, externých kontrol a auditov, vymáhania finančných prostriedkov, finančných opráv, riadenia rizika, sťažností a zabezpečenia udržateľnosti operácií.

2. RO v súlade s článkom 23 ods. 2 nariadenia EÚS vytvorí STS a v tomto smere sa podpísala *Dohoda o zverení úloh súvisiacich s realizáciou programov Európskej územnej spolupráce 2014-2020 Centru európskych projektov* na účel vytvorenia a zabezpečenia fungovania 3 STS. Bola pripravená a podpísaná jedna dohoda týkajúca sa všetkých programov EÚS.
3. Členské štáty sú zodpovedné za kontrolu uvedenú v článku 23 nariadenia EÚS, zriaďujú inštitúcie zodpovedné za kontrolu, napr. prostredníctvom podpísania dohôd, alebo iným spôsobom so zdôraznením nezávislosti od ostatných vykonávacích inštitúcií. Na poľskej strane minister zodpovedný za regionálny rozvoj podpísal v tomto smere *Dohodu o zverení kontrolných činností jednotlivým vojvodským úradom*. Na základe uvedených dohôd sa určuje, medzi iným rozsah povinností a zodpovednosti kontrolórov.

Vďaka transparentnému zvereniu činností inštitúciám môžu tieto inštitúcie identifikovať konkrétne úlohy na úrovni jednotlivých zamestnancov. EK v *Usmerneniach pre členské štáty, ktoré sa týkajú postupu určenia* vyžaduje najmä, aby medzi RO a CO existovalo rozdelenie funkcií, ktoré vo vhodných prípadoch zabezpečuje dodržiavanie oddelenia funkcií. V prípade, ak sú riadiace orgány prijímateľmi projektov, je nevyhnutné zabezpečiť tiež oddelenie úloh a zodpovednosti v oblasti plnených funkcií RO a funkcií prijímateľa.

Na úrovni inštitúcií by zamestnanci, ktorí sa zúčastňujú medzi iným na výzvach na predkladanie projektov, nemali spájať túto funkciu s kontrolnými úlohami.

Dôležitým aspektom na úrovni prijímateľa je transparentné rozdelenie úloh zamestnancov organizácie formálne zapojených do projektových aktivít. Zamestnanec, ktorý nie je zamestnaný v plnom rozsahu, by mal na prácu v rámci projektu vyhradiť tú časť hodín, ktorá bola uvedená v zmluve. Čas venovaný práci v rámci projektu je potrebné náležitým spôsobom evidovať a dokumentovať s podrobne uvedeným časom na vykonávanie úloh v rámci rôznych rozpočtových kategórií.

Školenia a zvyšovanie povedomia

Školenia sú ďalším dôležitým prvkom budovania etickej a morálnej infraštruktúry v inštitúciách programu. Všetci zamestnanci inštitúcie by mali absolvovať školenie zamerané na predchádzanie podvodom a korupcii, a to v teórii aj praxi. Školenia tohto typu plnia úlohu budovania etického povedomia zamestnancov a predchádzajú obmedzovaniu definície korupcie zamestnancami len na pojem úplatkárstva.

Rozsah školení by sa mal spravidla týkať spôsobov odhaľovania nezrovnalostí a podvodov, oznamovacích mechanizmov a postupovania v korupčných situáciách. Požadovaná tematika školení sa môže aktualizovať v prípade, ak budú výsledky sebahodnotenia rizika poukazovať na výskyt nových negatívnych javov alebo korupčných rizík. Vďaka tomu budú zodpovedať aktuálnym potrebám programu.

Inštitúcie by sa mali snažiť zaškoliť čo najväčší počet zamestnancov. V oblasti využívania zdrojov EÚ sa môže korupcia vyskytnúť prakticky v každej etape, od výzvy na predkladanie projektov a výberu, cez fázu realizácie, až po kontrolu. V súvislosti s uvedeným sa odporúča, aby mohol školenie využiť každý zamestnanec zapojený do vykonávania programu a realizácie projektov. Odporúča sa tiež, aby bola téma školenia prispôbená aktuálnym potrebám zamestnanca a úlohám priradeným ku konkrétnej

pracovnej pozícií. Zamestnanci inštitúcií by mali tiež využívať dostupné materiály orgánov zriadených na odhaľovanie korupcie, napr. na poľskej strane sú uvedené materiály a príručky dostupné na stránkach Centrálného protikorupčného úradu.

Okrem školení prispieva k budovaniu povedomia zamestnancov aj priebežná interná komunikácia týkajúca sa etiky a predchádzania korupcii. Táto komunikácia by mala prebiehať na viacerých úrovniach a vo viacerých smeroch. Môže prebiehať prostredníctvom rôznych intranetových systémov, interných informačných portálov, elektronickej pošty, diskusných fór, elektronických bulletinov, a pod. Odporúča sa využívanie čo najväčšieho počtu uvedených kanálov s cieľom formovať žiaduce postoje a vzdelávať zamestnancov.

4.1.3. Vnútoraná kontrola

Vnútoraná kontrola má veľmi veľký význam v oblasti predchádzania nezrovnalostiam. Ako jediný preventívny prostriedok môže zminimalizovať samotný vznik príležitostí na spáchanie podvodu. Vďaka tomu môže prispieť k ochrane správneho fungovania systému, ako aj dobrého mena zamestnanca alebo prijímateľa. V tejto podkapitole je opísaný proces identifikácie citlivých pracovných pozícií a postupov ustanovených pre tieto pracovné pozície.

Cieľ a rozsah vnútornej kontroly

Usmernenia EK uvádzajú, že najúčinnjšou metódou proti potenciálnym podvodom je systém vnútornej kontroly. Potvrdzuje to *Informačná poznámka EK týkajúca sa indícií podvodov pre EFRR, ESF a KF*, v ktorej sa uvádza, že ako príčiny spáchania podvodu možno uviesť tri hlavné prvky, uvádzané ako „trojuholník podvodov“. Sú to: **príležitosť** (sám motív nestačí, t. j. aby bol spáchaný podvod, musí sa na to objaviť príležitosť), **racionalizácia** (ospravedlnenie podvodu prostredníctvom racionalizácie), **motív/finančná tieseň (chtivosť, ľudské slabosti)**. Narušenie tohto trojuholníka podvodov je podľa EK kľúčové pre predchádzanie podvodom. Spomedzi uvedených faktorov majú inštitúcie najväčší vplyv na objavenie sa alebo neobjavenie príležitosti na podvod. Preto je taký dôležitý systém vnútornej kontroly, ktorý vylučuje objavenie sa takej príležitosti. Príklady slabín systému, ktoré môžu pripustiť jej vznik, sú nedostatky súvisiace s: dohľadom a kontrolou, rozdelením povinností, schvaľovaním zo strany vedenia, kontrolami systému. Zároveň je potrebné uviesť, že osoba, ktorá má príležitosť a ocitla sa v situácii pokušenia, je v zásade v nekomfortnej situácii, ktorá je pre ňu nepríjemná². Elimináciou situácií tohto typu teda systém vnútornej kontroly chráni tiež zamestnanca pred nepríjemnou situáciou a stavia ho mimo akékoľvek podozrenie.

S cieľom predísť situáciám tohto typu systém vnútornej kontroly zahŕňa:

² Medzinárodná protikorupčná konferencia, Varšava, 9. decembra 2010. Materiály z konferencie, Centrálny protikorupčný úrad, Varšava 2011, s. 110

1. priebežnú kontrolu vo vnútri inštitúcie (overovanie realizácie úloh nadriadenými, overovanie dokumentácie na základe zásady „dvoch párov očí“),
2. kontrolu projektov vrátane projektov technickej pomoci (administratívne overenie aj kontrola na mieste),
3. krížové kontroly,
4. rozdelenie funkcií RO a CO, medzi iným prostredníctvom vytvorenia pracovnej pozície pre certifikáciu v rámci OÚS,
5. rozdelenie funkcií RO a CO a funkcií plnených v súvislosti s úlohou prijímateľa technickej pomoci programu,
6. priebežná analýza údajov zhromažďovaných v komunikačnom a informačnom systéme,
7. identifikovanie tzv. citlivých pracovných pozícií a zavádzanie kontrolných mechanizmov s cieľom eliminovať riziká, ktoré sú s nimi spojené.

Citlivé pracovné pozície

Počas navrhovania systému riadenia a kontroly pre program bola vykonaná analýza, vďaka ktorej boli identifikované úlohy, pri vykonávaní ktorých môžu byť zamestnanci obzvlášť náchylní na faktory s negatívnym vplyvom na fungovanie systému. Medzi tieto faktory je potrebné zahrnúť riziko výskytu korupčného správania a konfliktu záujmov, ktorých dôsledkom môže byť výskyt podvodov. Tieto úlohy sa týkajú najmä zamestnancov, ktorí sú priamo spojení s obsluhou prijímateľov a zamestnancov, u ktorých môže mať nenáležité vykonávanie povinností nepriaznivý vplyv na integritu a fungovanie programu.

Identifikované citlivé úlohy:

1. výber projektov na financovanie,
2. proces uzatvárania, zavádzania zmien a vypovedania zmlúv o poskytnutí finančného príspevku,
3. overovanie vzniknutých výdavkov,
4. vykonávanie kontrol,
5. vymáhanie finančných prostriedkov od prijímateľa,
6. osvedčenie výdavkov pre EK,
7. správa informačného a komunikačného systému.

Pracovné pozície, ktoré v rozsahu zverených povinností zahŕňajú niektoré z uvedených úloh, je potrebné považovať za citlivé pracovné pozície.

V súvislosti s rizikom nenáležitého vykonávania povinností, ktoré môže mať nepriaznivý vplyv na integritu a fungovanie programu, budú sa na pracovných pozíciách tohto typu uplatňovať vhodné formy zabezpečenia, ktoré budú fungovať ako kontrolné mechanizmy:

1. podpisovanie príslušných vyhlásení o nestrannosti (ak to daný proces vyžaduje),
2. uplatňovanie zásady „dvoch párov očí“,

3. overovanie a schvaľovanie úloh a pracovných výsledkov priamym nadriadeným,
4. zabezpečenie príslušného rozdelenia úloh,
5. vhodné školenia zvyšujúce úroveň povedomia zamestnancov v tejto oblasti.

Odporúča sa, aby všetky programové inštitúcie identifikovali citlivé pracovné pozície na základe kritérií uvedených vyššie a uplatňovali uvedené formy zabezpečenia.

Vyššie uvedené zabezpečí, že riziko podvodov súvisiace s citlivými pracovnými pozíciami bude obmedzené na minimum a úlohy, ktoré toto riziko vyvolávajú, budú podliehať zosilnenému dohľadu.

4.1.4. Analýza rizika podvodov

Preventívne opatrenia zavedené na účel ochrany pred potenciálnymi podvodmi môžu obmedziť riziko ich výskytu, neeliminujú ho však úplne. Z toho dôvodu EK odporúča vykonávanie **analýzy rizika** s cieľom určiť oblasti a činnosti, ktoré môžu byť vystavené najväčšiemu riziku. Na účel uľahčenia realizácie tohto procesu vytvorila EK **nástroj na sebahodnotenie rizika**, ktorý tvorí prílohu č. 1 k usmerneniam EK. Je potrebné zdôrazniť, že funkciou tohto typu nástrojov nie je odhalenie už vzniknutých korupčných javov, ale posúdenie pravdepodobnosti ich výskytu a následná primeraná príprava programových inštitúcií na tieto javy.

Predpokladá sa, že nástroj bude využívať **tím pre sebahodnotenie rizika**, ktorý vytvoril riadiaci orgán.

Nástroj na sebahodnotenie rizika

EK na základe predchádzajúcich finančných výhľadov vytvorila nástroj obsahujúci špecifické riziká podvodov, ktoré sa môžu vyskytnúť v troch hlavných etapách vykonávania programu, t. j.:

1. výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie finančného príspevku,
2. realizácia projektov prijímateľmi, predovšetkým verejného obstarávania a nákladov na prácu,
3. certifikácia a platby.

Uvedený zoznam môže byť doplnený o riziká špecifické pre program na základe analýzy rizík, ktoré RO získal od inštitúcií zapojených do vykonávania programu a povinných vykonávať analýzy rizík na svojej úrovni.

Kompletná analýza rizika sa bude vykonávať spravidla raz ročne. V opodstatnených prípadoch, keď je úroveň rizika veľmi nízka a v predchádzajúcom roku nebol identifikovaný žiadny prípad pokusu o podvod, RO môže prijať rozhodnutie o vykonaní sebahodnotenia raz za dva roky. V prípade, ak sa v rámci programu vyskytnú okolnosti, ktoré by mohli mať za následok vznik nových rizík a ohrození, tím pre sebahodnotenie rizika môže v tomto smere vykonať dodatočnú analýzu.

Dokument, ktorý vznikne uvedeným spôsobom bude slúžiť ako príspevok k príprave Ročného plánu kontrol RO na nasledujúci finančný rok. Bude nevyhnutné zohľadniť v ňom identifikované riziká, najmä významné a kritické riziko, ak sa také vyskytne.

Metodológia vykonávania analýzy rizika sa realizuje pri zohľadnení piatich hlavných krokov:

1. kvantitatívne vymedzenie rizika výskytu daného typu podvodu na základe hodnotenia dopadu a pravdepodobnosti (celkové riziko);
2. hodnotenie účinnosti existujúcich kontrol s cieľom obmedziť celkové riziko;

3. hodnotenie reziduálneho rizika po zohľadnení vplyvu existujúcich kontrol a ich účinnosti, t. j. situácie v okamihu vykonávania hodnotenia rizika (reziduálneho);
4. hodnotenie plánovaných kontrol obmedzujúcich riziko na reziduálne riziko;
5. vymedzenie cieľového rizika, t. j. úrovne rizika, ktorú tím pre sebahodnotenie rizika považuje za prípustnú po účinnom zavedení všetkých kontrolných mechanizmov.

Za vypracovanie analýzy je zodpovedný tím pre sebahodnotenie rizika. V procese analýzy rizika tento tím zohľadňuje správy z auditov a kontrol (pokiaľ boli vypracované v skúmanom období), oznámenia podvodov a vlastné hodnotenia kontrol. Okrem toho bude môcť využiť materiály pripravené pre potreby, medzi iným overovaní riadenia alebo dokumenty iného druhu, ktoré môžu byť nápomocné pri vypracovaní analýzy. Od predstaviteľov tímu pre sebahodnotenie rizika závisí identifikácia procesov, ktoré musia byť predmetom hodnotenia rizika. Zároveň sa vďaka vytvoreniu uvedeného tímu objavuje mechanizmus, ktorý potenciálne predchádza svojvoľnému výberu a posudzovaniu rizík na jednotlivých oddeleniach a v inštitúciách zodpovedných za vykonávanie programu. Príspevok k dokumentu pripraví tiež STS. Zapojenie uvedených inštitúcií má predísť nedostatočnému odhadnutiu rizika a vynechaniu rizikových oblastí, najmä s ohľadom na zmeny zavádzané v procese vykonávania programu a realizácie jednotlivých projektov. Ide o to, aby tím pre sebahodnotenie rizika posúdil riziko spojené s korupčnými hrozbami, pomocou analýzy celého procesu, ktorého sú tieto jednotlivé činnosti súčasťou. Proces analýzy bude zdokumentovaný spôsobom umožňujúcim prehľad záverov získaných v rámci analýzy. V tomto kontexte tento tím stráži primeranú a realistickú katalogizáciu rizík tak, aby ich nebolo príliš veľa a neboli príliš neurčito vymedzené. Konečná verzia dokumentu sa bude predkladať na schválenie riaditeľstvu OÚS.

Tím pre sebahodnotenie

Úlohou tímu pre sebahodnotenie rizika je vypracovanie analýzy rizika v súlade s usmerneniami EK. Kľúčovým aspektom správnej realizácie uvedenej úlohy je zloženie tímu.

Analýza rizika pokrýva tri hlavné procesy prebiehajúce v rámci vykonávania programu, t. j.: výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie finančného príspevku, realizácia projektov a certifikácia a platby, a preto sa odporúča, aby osoby tvoriace tím mali v rozsahu svojich povinností úlohy súvisiace s týmito procesmi. Takým spôsobom zloženie tímu zabezpečí čo možno najširšiu identifikáciu rizík, ktoré sa môžu vyskytnúť v jednotlivých etapách.

Tím bude zriadený riadiacim orgánom, ktorý ustanoví tiež jeho pracovný poriadok a zásady výberu vedúceho tímu. Minimálny počet členov tímu sú 3 osoby. Za účasť na práci tímu členovia nedostávajú dodatočnú odmenu.

V prípade potreby sa môže počet členov tímu rozšíriť o pracovníka STS alebo kontrolóra. Na zasadnutia tímu sa môžu prizývať predstavitelia inštitúcií, ktoré sa zaoberajú bojom proti podvodom alebo iných špecializovaných orgánov, ktoré majú užitočné odborné vedomosti v predmetnej oblasti.

Pracovné stretnutia tímu bude zvolávať vedúci, v lehote aspoň 5 dní pred plánovaným zasadnutím tímu. Pred stretnutím predloží každý člen vedúcemu návrhy týkajúce sa identifikovaných druhov rizík podvodov, pokiaľ identifikoval riziká nezohľadnené v skôr vypracovanej analýze, ktoré by podľa neho mali podliehať sebahodnoteniu a ďalšie otázky, ktoré by mali byť predmetom práce tímu.

Hlavnou úlohou tímu pre sebahodnotenie rizika je vykonávanie periodického alebo priebežného hodnotenia rizika podvodov. Sebahodnotenie nemôžu vykonávať externé subjekty, keďže vyžaduje dobrú znalosť systému riadenia a kontroly a tiež poznatky týkajúce sa žiadateľov a prijímateľov programu.

Do rozsahu úloh tímu pre sebahodnotenie okrem toho patrí:

1. vedenie databázy odhalených/oznámených podvodov,
2. označovanie oblastí, na ktoré by sa mala vzťahovať systémová kontrola v jednotlivých inštitúciách, pokiaľ bude taká potreba vyplývať z vykonaných analýz;
3. analýzy mechanizmov pre oznamovanie podvodov závažných v rámci programu a priebehu procesov opísaných v tejto príručke;
4. príprava odporúčaní týkajúcich sa témy a rozsahu školení a ďalších informačných aktivít;
5. poskytovanie informácií a pomoci zamestnancom inštitúcií v oblasti výkladu ustanovení tejto príručky.

4.1.5. Predchádzanie konfliktu záujmov

Problém konfliktu záujmov zdôraznila EK v rámci finančného výhľadu 2014-2020 v *rozhodnutí C (2013) 9527 z 19.12.2013 o stanovení a schválení usmernení o určení finančných opráv, ktoré má Komisia uplatňovať na výdavky financované Úniou v rámci zdieľaného hospodárenia pri nedodržaní verejného obstarávania*. Uvedený dokument ustanovuje finančnú opravu vo výške 100 % v prípade, ak nastane konflikt záujmov zo strany prijímateľov alebo inštitúcie obstarávateľa. Uvedená oprava sa týka verejných zákaziek, ale ilustruje prístup EK k tejto otázke. O to viac, že oprava bola stanovená na najvyššej úrovni, bez možnosti jej zníženia. Treba však zdôrazniť, že samotný výskyt konfliktu záujmov nepredstavuje porušenie, avšak neinformovanie príslušných osôb o tejto skutočnosti a nevylúčenie osôb, vo vzťahu ku ktorým tento konflikt existuje, z vykonávaných úloh, sa už za porušenie považuje.

Všeobecné informácie a definície

Pojem konfliktu záujmov nie je harmonizovaný. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) navrhla túto definíciu³: „»Konflikt záujmov« je konflikt medzi verejnou povinnosťou a súkromnými záujmami štátneho úradníka, ktorý spočíva v tom, že záujmy štátneho úradníka ako súkromnej osoby by mohli nevhodne ovplyvniť vykonávanie jeho povinností a verejných úloh.

RO programu sa usiluje o to, aby všetky rozhodnutia spojené s vykonávaním programu boli prijímané objektívne a nestranné. Môžu sa však vyskytnúť situácie, v ktorých môže byť nestrannosť a objektivita zamestnanca otrásená v dôsledku výskytu špecifikovaných okolností. Nariadenie o rozpočtových pravidlách v článku 57 ods. 2 stanovuje, že tieto okolnosti zahŕňajú výskyt rodinných, citových faktorov, politickej alebo národnej príslušnosti, ekonomického záujmu alebo akéhokoľvek iného záujmu spoločného s príjmom.

Ak zamestnanec, ktorý prijíma rozhodnutie v určitej oblasti vykonávania programu alebo sa zúčastňuje na príprave tohto rozhodnutia, má alebo môže mať osobný záujem na spôsobe vyriešenia

³ Usmernenia OECD pod názvom „Managing Conflict of Interest in the Public Service“, s. 24-25

záležitosti, hovoríme, že v takom prípade nastal konflikt záujmov. Konflikt nenastáva len vtedy, keď zamestnanec v danej záležitosti koná v osobnom záujme, ale aj vtedy, keď existuje čo i len teoretická možnosť, že tento záujem preváži nad starostlivosťou o verejný záujem.

Konflikt záujmov nemôžeme stotožňovať s korupciou. Korupcia obvykle vyžaduje dohodu medzi aspoň dvomi partnermi a určitý druh úplatku, platby alebo prospechu. Konflikt záujmov vzniká, keď má daná osoba možnosť uprednostniť súkromný záujem pred pracovnými povinnosťami.

Predchádzanie konfliktu záujmov

Vykonávanie programu a realizácia projektov môže prinášať situácie rôzneho druhu, v ktorých je možný výskyt konfliktu záujmov, napr.: počas procesu výziev na predkladanie projektov, náboru zamestnancov a expertov, verejného obstarávania. V súvislosti s uvedeným sa odporúča, aby inštitúcie realizovali opatrenia v oblasti predchádzania konfliktu záujmov, zamerané najmä na jeho odhaľovanie.

Tieto opatrenia zahŕňajú, medzi iným:

1. uplatňovanie zásady „dvoch párov očí“ v rámci vykonávaných činností, čo znamená, že úlohy vykonávajú aspoň dve osoby,
2. uloženie povinnosti zamestnancom, aby bezodkladne informovali priameho nadriadeného o:
 - a). možnosti výskytu konfliktu záujmov,
 - b). akýchkoľvek prípadoch podozrenia alebo získania informácie o vzniku nezrovnalostí súvisiacich s vynakladaním finančných prostriedkov v rámci programu,
3. podávanie vyhlásení zo strany zamestnancov o absencii konfliktu záujmov pri vykonávaní svojich povinností, pokiaľ to proces vyžaduje,
4. podávanie iných vyhlásení vyplývajúcich z vnútroštátnych právnych predpisov, napr. na poľskej strane podpory predkladanie vyhlásení uvedených v článku 17 Zákona o verejnom obstarávaní a vylúčenie z procesu verejného obstarávania v súlade s uvedeným zákonom v prípade výskytu takých okolností,
5. účasť na školeniach, stretnutiach, konferenciách, v pracovných skupinách a oboznamovanie sa s dokumentmi alebo materiálmi s cieľom zvyšovania povedomia zamestnancov v oblasti predchádzania konfliktu záujmov a korupcii,
6. vydanie kódexu správania, ktorý sa bude vzťahovať na všetky aspekty práce zamestnancov, z ktorých je značná časť vždy spojená s kontaktmi so spoločnosťou, finančnými prostriedkami alebo oblasťami, v ktorých je nevyhnutné spravodlivé zaobchádzanie so všetkými subjektmi.

Predchádzanie konfliktu záujmov má mimoriadny význam pre dodržiavanie zásad transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie vo verejnom obstarávaní.

V prípade identifikovania rizika konfliktu záujmov, alebo ak bol konflikt záujmov oznámený, príp. odhalený pred konaním alebo v jeho priebehu, je potrebné na základe príslušných vnútroštátnych právnych predpisov prijať vhodné opatrenia s cieľom zabezpečiť ochranu konania verejného obstarávania. V závislosti od existencie vyhlásenia o absencii konfliktu záujmov, povahy konfliktu záujmov a etapy konania je potrebné zvážiť tieto kroky:

- vo vhodných prípadoch prediskutovať skutkové okolnosti so zainteresovanou osobou s cieľom objasniť situáciu,
- vylúčenie zainteresovanej osoby z procesu verejného obstarávania bez ohľadu na to, či ide o zamestnanca alebo externého experta,
- zmena rozdelenia povinností a rozsahu zodpovednosti medzi zamestnancami,
- zrušenie procesu verejného obstarávania.

Vylúčenie zamestnanca alebo experta z konania je potrebné zvážiť nielen v prípade, keď existuje skutočný konflikt záujmov, ale aj v každom prípade, v ktorom existujú dôvody na pochybnosti o ich nestrannosti. Vo výnimočných prípadoch môže byť vylúčenie úradníka alebo experta nemožné kvôli nedostatku zdrojov alebo expertov, ktorí sa špecializujú na dané oblasti. V takom prípade musí obstarávateľ zabezpečiť, aby bolo jeho rozhodnutie plne transparentné, určiť presné hranice príspevia zamestnanca/experta ku konaniu a zaručiť, že konečné rozhodnutie bude založené na transparentných a čestných dôkazoch.

K podpísaniu vyhlásenia o absencii konfliktu záujmov musí dôjsť ihneď na začiatku účasti danej osoby na konaní. Je to povinnosť, ktorá sa musí splniť bezodkladne, s cieľom chrániť konanie aj danú osobu.

Vyhlásenie o absencii konfliktu záujmov musí obsahovať definíciu konfliktu záujmov a všetky požiadavky kódexu správania alebo etického kódexu, ktoré sa vzťahujú na daný proces a súvisia s konfliktom záujmov a tiež odkaz na disciplinárne, správne alebo trestné postihy za uvedenie nepravdivého vyhlásenia.

Vyhlásenie musí podpisujúcej osobe umožniť oficiálne vyhlásiť:

- či sa podľa svojich vedomostí nachádza v zdanlivom, potenciálnom alebo skutočnom konflikte záujmov, ktorý súvisí s predmetným procesom verejného obstarávania,
- či existujú okolnosti, v dôsledku ktorých by sa mohla ocitnúť v zdanlivom, potenciálnom alebo skutočnom konflikte záujmov v najbližšej budúcnosti,
- a, že sa zaväzuje bezodkladne oznámiť každý potenciálny konflikt záujmov v prípade výskytu akýchkoľvek okolností, ktoré môžu viesť k takému záveru.

Výskyt konfliktu záujmov nemusí byť sám osebe v rozpore so zákonom. V rozpore so zákonom je však účasť na danom procese, ak je prítomný konflikt záujmov. Je preto nevyhnutné odhalenie každého potenciálneho konfliktu záujmov pred začatím realizácie daného procesu a vydaním rozhodnutia a prijatie príslušných preventívnych opatrení.

5. Odhaľovanie podvodov

Preventívne techniky sú určitým druhom hrádze, ktorá chráni pred rôznymi podvodmi a korupciou. Nezabezpečujú však absolútnu istotu absencie ich výskytu. Preto je nevyhnutné vytvoriť systém riadenia a kontroly a príslušné mechanizmy, ktoré tento systém podporujú pri odhaľovaní podvodov. Osoby vykonávajúce kontrolu by mali byť citlivé na všetky príznaky výskytu prípadných podvodov. S cieľom získať dostatočnú istotu si musia členovia kontrolujúceho tímu zachovávať skeptický pracovný prístup počas celej kontroly a brať do úvahy výsledky kontroly inštitúcií, ktoré nepatria do oblasti vykonávania, napr.: Najvyšší kontrolný úrad, daňové úrady, vnútroštátna inštitúcia

zodpovedná za kontrolu verejného obstarávania alebo odhaľovanie korupcie. Pokiaľ počas hodnotenia rizika, plánovania kontroly alebo v priebehu vecného skúmania osoba vykonávajúca kontrolu zistí, že okolnosti poukazujú na možnosť existencie podvodov, je potrebné prijať príslušné opatrenia zamerané na ochranu finančných záujmov EÚ a členského štátu pred vynaložením neoprávneného výdavku.

5.1. Systém kontroly

V súlade so záväznými nariadeniami inštitúcií EÚ zahŕňa systém kontroly štrukturálnych fondov a kohézneho fondu nezávislé a vzájomne sa dopĺňajúce procesy kontroly inštitúcií v systéme realizácie programu a auditov vykonávaných orgánom auditu, ktorý podporuje skupina audítorov.

Vykonávanie kontroly v rámci programu podľa článku 23 ods. 4 nariadenia EÚS patrí medzi povinnosti jednotlivých členských štátov. Členské štáty oprávňujú na výkon kontroly, najmä v rozsahu uvedenom v článku 125 ods. 4 bod a) všeobecného nariadenia, subjekty, ktoré na tento účel vyberú. Sú však naďalej zodpovedné za realizáciu týchto úloh.

Systém kontroly uvedený vyššie bol vytvorený spôsobom, ktorý umožňuje odhaľovanie a identifikovanie nezrovnalostí na rôznych úrovniach vykonávania projektov. Hlavnú rolu v ňom zohráva kontrolór, ktorý sa zaoberá overovaním výdavkov prijímateľov. Toto overovanie spočíva v kontrole, či boli dodané tovary a služby spolufinancované v rámci projektov, či boli výdavky skutočne vynaložené a či sú správne a v súlade so zákonom, s podrobnými požiadavkami programových dokumentov, pravidlami EÚ a vnútroštátnymi pravidlami a zmluvou o poskytnutí finančného príspevku. Počas kontroly zohľadňuje kontrolór tiež výsledky kontrol vykonaných inštitúciami, ktoré nepatria do oblasti vykonávania. RO odporúča, aby sa kontrola vykonávala pri dodržaní zásady „dvoch párov očí“, t. j. aby ju vykonávali aspoň dve osoby. Okrem toho kontrolór podpisuje vyhlásenie, v ktorom potvrdzuje, že je nestranný vo vzťahu ku kontrolovanému projektu a nebude zverejňovať žiadne informácie súvisiace s projektom, ktoré získal v súvislosti s kontrolnými činnosťami.

V rámci programu boli vypracované spoločné pravidlá pre kontrolu a audit, ktoré obsahujú všeobecné postupy týkajúce sa kontroly podľa článku 23 nariadenia EÚS. Tieto postupy opisujú spôsob oznamovania nezrovnalostí zistených v projektoch riadiacemu orgánu. Tieto pravidlá sú záväzné pre kontrolórov členských štátov, ktoré sa zúčastňujú na programe. Týmto spôsobom si RO zachováva kontrolu nad procesmi prebiehajúcimi v rámci celého programu. Riziko nezrovnalostí je menšie tiež vďaka vytvoreniu spoločných rámcov činnosti a súvisiacich postupov.

S ohľadom na skutočnosť, že členské štáty sú zodpovedné za kontrolu výdavkov na svojom území, overujú správnosť úloh, ktoré zverujú iným subjektom. Na poľskej strane podpory sa v tomto smere vykonávajú systémové kontroly, ktoré sa konajú v sídle kontrolórov a STS. Slúžia na overenie správnosti a účinnosti naplánovaných kontrolných mechanizmov, a tiež na analýzu rizika. Počas systémových kontrol sa identifikujú tiež prípadné problémy týkajúce sa personálnej situácie v inštitúciách zodpovedných za vykonávanie programu, t. j. rotácie personálu a chýbajúceho zaškolenia, najmä nových zamestnancov, čo zvyšuje riziko výskytu korupcie. Kontrolóri aj STS opisujú vo svojich interných postupoch proces oznamovania nezrovnalostí so zohľadnením výskytu korupcie. Zamestnanci uvedených inštitúcií sú povinní oboznámiť sa s týmito postupmi a prípadnými zmenami.

OA sa nachádza na poľskej strane podpory a vykonáva každoročné audity operácií, na základe ktorých posudzuje chybovosť v operačnom programe a vykonáva hodnotenie vytvoreného systému riadenia a kontroly. Výsledky auditov OA predkladá Európskej komisii.

Okrem toho si RO a NO priebežne navzájom predkladajú informácie o výskyte alebo podozrení z výskytu nezrovnalostí na území danej partnerskej krajiny a o podozrení z podvodu zo strany prijímateľa so sídlom na území danej krajiny, spolu s návrhom na prijatie opravných alebo nápravných opatrení. Zdrojom informácií o nezrovnalostiach môžu byť oznámenia zo strany orgánov činných v trestnom konaní, informácie z tlače a oznámenia zo strany súkromných subjektov (vrátane anonymných).

Systém opísaný vyššie zabezpečuje, že nezrovnalosti, ktoré sa môžu vyskytnúť v každej etape vykonávania, sa skutočne odhaľujú. Vďaka ich rýchlej identifikácii sa môžu vo vhodnom čase prijať nápravné opatrenia.

Kontrolný proces je teda transparentný a minimalizuje riziko neodhalenia podvodov.

5.2. Mechanizmy podporujúce systém kontroly

V bode 5.1 je opísaný systém riadenia a kontroly, ktorý umožňuje odhaliť nezrovnalosti v každej etape vykonávania programu. Inštitucionálne rámce systému by však mali byť vystužené dodatočnými kontrolnými mechanizmami, ktoré budú tento proces podporovať. Sú to najmä vhodný prístup a vedomosti o možných podvodoch u osôb vykonávajúcich kontrolné úlohy.

Všetky osoby zapojené do vykonávania programu a realizácie projektov môžu postrehnúť potenciálne signály nečestného konania a sú povinné na ne náležite reagovať. Žiadúcou vlastnosťou v tejto oblasti je **kritické myslenie**, najmä v prípade osôb vykonávajúcich kontrolné úlohy. Znamená to, že počas vykonávania úloh vrátane prípravy a vykonania kontroly je potrebné zachovať si **zdravú skepsu** a brať do úvahy riziko, že informácie získané v súvislosti s plnenými úlohami môžu byť mylné a nepravdivé. Podvody sú úmyselnými činmi, v dôsledku čoho sa odhaľujú ťažšie, ako ostatné nezrovnalosti. Osoby, ktoré sa ich dopúšťajú, majú svoj záujem na tom, aby neboli odhalené. Preto musia byť zamestnanci priebežne informovaní o tom, kde je možné nájsť výstražné signály potenciálnych podvodov.

Výstražné signály (nazývané tiež červené zástavy) uvedené vyššie môžu poukazovať na nečestné konanie, ktoré si vyžaduje okamžitú reakciu s cieľom overiť, či je potrebné prijať ďalšie opatrenia. V usmerneniach EK sa uvádza, že indície podvodov sa môžu vyskytovať najmä v oblastiach ako verejné obstarávanie alebo výpočet pracovných nákladov.

Ak sa budú počas realizácie programu objavovať výstražné signály, odporúča sa ich rozšírenie medzi zamestnancami, napr. prostredníctvom elektronickej pošty. Pomôže to ukázať ostatným zamestnancom možné príznaky podvodov. Je to dôležité preto, že podvody môžu mať rôzne formy. Je preto potrebné vedieť o ich výskyte, napr. vo forme vertikálnych aj horizontálnych koordinovaných postupov pri predkladaní súťažných návrhov, alebo tiež falšovania a pozmeňovania dokumentov, ako aj o spôsoboch ich odhaľovania.

EK vypracovala a uverejnila publikácie, ktoré môžu v tomto smere pomôcť zamestnancom, najmä tým, ktorí sa venujú kontrole prijímateľov, a odporúča sa oboznámiť s nimi:

1. COCOF 09/0003/00 z 18.2.2009 – Informačná poznámka týkajúca sa indícií podvodov pre EFRR, ESF a KF, (ang. Information Note on Fraud Indicators for ERDF, ESF and FS),
2. Praktická príručka OLAF týkajúca sa konfliktu záujmov „Identifikácia konfliktu záujmov pri postupoch verejného obstarávania v rámci štrukturálnych opatrení Praktická príručka pre riadiacich pracovníkov vypracovaná skupinou expertov z členských štátov koordinovanou oddelením D.2 OLAF – Predchádzanie podvodom úradu OLAF“ (ang. Identifying conflicts of interests in public procurement procedures for structural actions. A practical guide for managers),
3. Praktická príručka OLAF týkajúca sa odhaľovania sfaľšovaných dokumentov „Odhaľovanie sfaľšovaných dokladov v oblasti štrukturálnych opatrení“, Detection of forged documents in the fields of structural actions. A practical guide for managing authorities).

Výstražné signály, ktoré sa objavia v danom roku, budú zohľadnené pri vykonávaní analýzy rizika výskytu podvodu.

5.3. Analýza dostupných údajov

EK uvádza, že čoraz vyspelejšie metódy zberu, uchovávaní a analytiky údajov vytvárajú nové možnosti v oblasti boja proti podvodom. V tejto etape, v medziach príslušných právnych predpisov jednotlivých členských štátov a pri zohľadnení týchto medzí, je možné pomocou analytiky údajov významne obohatiť proces hodnotenia rizika, overovať údaje s údajmi iných organizácií verejného alebo súkromného sektora (napr. daňových orgánov, vládnych ministerstiev, orgánov posudzujúcich úverovú bonitu) a odhaľovať situácie s potenciálne vysokým rizikom už pred poskytnutím finančného príspevku.

V súlade s uvedeným sa odporúča, aby inštitúcie programu využívali verejne dostupné údaje, zhromažďované v rôznych informačných systémoch jednotlivých členských štátov (na poľskej strane podpory sú to napríklad Štátny súdny register alebo databázy hospodárskych informácií), na odhaľovanie podvodov.

Pri zohľadnení ochrany osobných údajov je možné zváženie využitia analýzy týchto údajov na obohatenie procesu hodnotenia rizika, overovanie údajov s inými organizáciami verejného a súkromného sektora a odhaľovanie potenciálnych situácií s vysokým rizikom v každej etape vykonávania projektu, a to aj pred podpísaním zmluvy o poskytnutí finančného príspevku.

Okrem toho bol v rámci programu v súlade s článkom 125 ods. 2 písm. d) všeobecného nariadenia vytvorený komunikačný a informačný systém. Tento systém zabezpečuje, že komunikácia medzi prijímateľmi a inštitúciami sa bude uskutočňovať elektronickou cestou. Do systému sa budú umiestňovať informácie o zmluve o poskytnutí finančného príspevku, overených žiadostiach o platbu, prípadne zmenách, ku ktorým došlo počas realizácie projektu. Systém má veľa rôznych funkcionalít, pričom jeho najdôležitejším prvkom na odhaľovanie podvodov je nástroj na podávanie správ SRHD. Tento nástroj umožňuje vytváranie správ z informácií uvedených v systéme. V závislosti od potrieb bude možné zostaviť informácie potrebné na overenie v prípade zistenia možnosti výskytu podvodov.

Mimoriadny význam má analýza súťažných údajov v procesoch verejného obstarávania v kontexte identifikácie koordinovaných postupov pri predkladaní súťažných návrhov. Minimálny rozsah údajov

slúžiacich na hodnotenie prípadného rizika výskytu koordinovaného postupu pri predkladaní súťažných návrhov by mal zahŕňať:

1. základné informácie o projekte,
2. údaje o výberovom konaní,
3. údaje zhotoviteľa
4. údaje týkajúce sa súťažných ponúk (vítanej, zamietnutých aj stiahnutých),
5. údaje o subdodávateľovi alebo subdodávateľoch.

V rámci uvedených analytických a overovacích činností by mali byť zohľadnené faktory rizika spolu s ich zodpovedajúcimi ukazovateľmi (prijmajúcimi definované hodnoty), medzi iným:

1. zhoda ceny s odhadovanými nákladmi na zákazku (napr. všetci uchádzači predkladajú drahé ponuky alebo sú predkladané ponuky, ktoré sa dajú považovať za „netypické“),
2. počet predložených ponúk a ich koordinácia,
3. možnosť výskytu geografického rozdelenia trhu,
4. stiahnuté a zamietnuté ponuky, najmä účasť pôvodných konkurentov v podobe subdodávateľov, vyskytujú sa prepojenia a „evidentné väzby“ medzi obstarávateľmi a zhotoviteľmi alebo uchádzačmi.

V prípade, ak výsledky analýzy poukážu na podozrenie výskytu výstražných signálov, a konanie verejného obstarávania doteraz nebolo predmetom činnosti príslušných orgánov a inštitúcií, je potrebné informovať príslušné orgány (t. j. prokuratúru, políciu alebo iné orgány).

6. Náprava

Informovanie EK o podozrení z podvodov

V súlade s článkom 122 všeobecného nariadenia je každý členský štát povinný informovať EK o zistených nezrovnalostiach vrátane podozrení z podvodov, pokiaľ vklad z fondov politiky súdržnosti v rámci danej nezrovnalosti presahuje 10 000 EUR a o dôležitých skutočnostiach týkajúcich sa priebehu realizovaných konaní.

V súlade s uvedeným členské štáty vo vlastnej réžii informujú EK o podvodoch, avšak na základe Memoranda o porozumení sú tiež povinné predkladať informácie tohto typu riadiacemu orgánu. Vďaka tomu budú RO a v rámci neho vytvorený tím pre sebahodnotenie rizika podvodov vedieť o vyskytujúcich sa rizikách a budú môcť priebežne reagovať a aktualizovať vhodné preventívne opatrenia.

Členské štáty by mali monitorovať nezrovnalosti do okamihu ukončenia prípadu. Zistenie nezrovnalosti (t. j. vykonanie tzv. úvodného administratívneho alebo súdneho zisťovania) je spojené s nevyhnutnosťou prijať nápravné opatrenia spočívajúce v znížení oprávnených výdavkov v žiadosti.

RO zaviedol v systéme riadenia a kontroly opatrenia, ktoré predchádzajú neoprávnenému vyplateniu finančných prostriedkov prostredníctvom:

1. vylúčenia neoprávnených výdavkov zo žiadostí o platbu, ohľadne ktorých v danom okamihu prebieha konanie za účelom vyjasnenia a ktoré môžu byť v budúcnosti uznané za oprávnené výdavky,
2. možnosti zadržať finančný príspevok na základe ustanovení zmluvy o poskytnutí finančného príspevku.

Vymáhanie finančných prostriedkov

V prípade vynaloženia zdrojov EÚ v rámci programu nečestným spôsobom budú RO a CO požadovať od prijímateľa vrátenie neoprávnených platieb. RO v súlade s článkom 27 ods. 2 nariadenia EÚS zabezpečuje, aby boli všetky sumy vyplatené v dôsledku nezrovnalosti získané od hlavného prijímateľa alebo od jediného prijímateľa. Toto ustanovenie sa uplatňuje tiež na akékoľvek podvody. Prijímatelia budú povinní vrátiť sumy spolu s úrokmi. Podrobné postupy v tejto oblasti sú uvedené v dokumentoch programu.

7. Postupovanie prípadov na trestné stíhanie

Systém kontroly a sprievodné mechanizmy slúžia na účinné odhaľovanie nezrovnalostí vrátane podvodov. Informácie o podvodoch sa môžu objaviť vo vnútri systému, ako aj z iných zdrojov vrátane iných inštitúcií, z tlače alebo od tzv. oznamovateľov. V tejto kapitole sú opísané všetky identifikované zdroje, z ktorých môžu inštitúcie programu čerpať poznatky o vyskytujúcich sa negatívnych javoch. Okrem toho je opísaný spôsob postupu, ktorý je potrebné uplatňovať v okamihu výskytu daného typu informácie.

7.1. Zdroje informácií o podvodoch

Informácie týkajúce sa podvodov môžu pochádzať z rôznych zdrojov, ktoré môžeme rozdeliť na tri skupiny uvedené nižšie:

1. **Zamestnanci.** Informácie od zamestnancov inštitúcií získané počas vykonávania služobných úloh a kontrol, najmä administratívnych overovaní a kontrol na mieste.
2. **Externá inštitúcia alebo orgán.** Zdrojom informácií môže byť inštitúcia alebo orgán, ktorý sa zúčastňuje, aj ktorý sa nezúčastňuje na realizácii programu, medzi iným:
 1. EK,
 2. OLAF,
 3. Európsky dvor audítorov,
 4. Orgán auditu,
 5. Vnútroštátne kontrolné inštitúcie (napríklad na poľskej strane podpory: Najvyšší kontrolný úrad, Úrad na ochranu hospodárskej súťaže a spotrebiteľov, Úrad verejného obstarávania, Regionálna kontrolná komora),
 6. Príslušné orgány spoločenstva činné v trestnom konaní a vnútroštátne orgány činné v trestnom konaní,

7. Iné kontrolné inštitúcie (napríklad na poľskej strane podpory: Daňový úrad, Colná služba, Vojvodský inšpektorát pre stavebný dohľad/Okresný inšpektorát pre stavebný dohľad).
3. **Iné zdroje.** Informáciu o podozrení z podvodu je možné získať od ľubovoľného subjektu vo forme anonymnej informácie, tlačovej informácie alebo inej nepotvrdennej informácie. Informácie môžu pochádzať od tzv. oznamovateľov. Zamestnanci ich môžu získať tiež z masovokomunikačných prostriedkov.

7.2. Spôsob postupu v prípade podozrení, ktoré pochádzajú z jednotlivých zdrojov

V súlade s bodom 7.1 môžu inštitúcie zapojené do realizácie programu získavať informácie o podvodoch z rôznych zdrojov. V prípade podozrenia z podvodu a po jeho náležitom oznámení musí členský štát postúpiť záležitosť príslušnému orgánu členského štátu na účel jej vyšetrenia. Dôležitou otázkou v tomto postupe je zabezpečiť osobám, ktoré oznamujú podvody, tzv. oznamovateľom, náležitú bezpečnosť, aby v súvislosti s oznámením neznášali žiadne negatívne dôsledky.

7.2.1. Informácie, ktoré oznámili zamestnanci

S ohľadom na skutočnosť, že k výskytu podvodu môže dôjsť v každej etape realizácie projektu, všetci zamestnanci musia byť vnímaví na rôzne symptómy výskytu prípadných podvodov počas vykonávania každodenných pracovných povinností.

V každom prípade získania dôležitých informácií svedčiacich o možnosti výskytu podozrenia z podvodu sú všetci zamestnanci inštitúcií programu povinní informovať o tejto skutočnosti príslušné vnútroštátne orgány.

Pokiaľ má zamestnanec podozrenie z podvodu, môže informovať príslušné vnútroštátne orgány činné v trestnom konaní o podozrení zo spáchania podvodu nasledovnými spôsobmi:

Anonymné oznámenie (telefonicky bez uvedenia osobných údajov, napr. na infolinku alebo núdzový telefón, písomne: bez podpisu alebo s nečitateľným podpisom)

Táto forma je určená osobám, ktoré majú informácie o trestnom čine alebo poznatky, ktoré môžu prispieť k odhaleniu samotného zakázaného činu alebo jeho páchatelov a zároveň chcú zostať v anonymite.

List odoslaný do sídla alebo podaný v sídle oprávneného orgánu

Oznámenie trestného činu možno poslať e-mailom, poštou, faxom alebo priniesť osobne na políciu (alebo iný oprávnený orgán činný v trestnom konaní).

Ústne oznámenie trestného činu

Bude prijaté po prihlásení sa oznamujúcej osoby na polícii (alebo u iného oprávneného orgánu činného v trestnom konaní). Táto forma umožňuje vypočuť oznamujúcu osobu ako svedka.

Priame oznámenie OLAF

Popri možnosti informovania vnútroštátnych orgánov činných v trestnom konaní má každý občan možnosť **informovať** priamo **OLAF** o podozrení z podvodu alebo inej závažnej nezrovnalosti, ktoré môžu mať potenciálne negatívny dopad na finančné záujmy Európskej únie. Predložené informácie musia byť podľa možností presné a dokumenty prípadu sa musia predložiť tiež OLAF.

Kľúčovú úlohu v tejto súvislosti zohrávajú styční úradníci vo vnútroštátnych vyšetrovacích službách, s ktorými OLAF spolupracuje v členských štátoch.

So službami OLAF sa možno skontaktovať vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie:

1. pomocou elektronického Systému oznamovania podvodov – FNS (Fraud Notification System) dostupného na webovej stránke: <https://fns.olaf.europa.eu/>;
2. poštou, zaslaním korešpondencie na adresu OLAF – European Anti-Fraud Office, European Commission, Rue de la Loi, 200, 1049 Bruxelles/Brussel, Belgique/België;
3. e-mailom na adrese OLAF-FMB-SPE@ec.europa.eu.

Podrobné informácie v tomto smere sú dostupné na webovej stránke: http://ec.europa.eu/anti_fraud/investigations/report-fraud/index_pl.htm.

7.2.2. Informácie získané od orgánov činných v trestnom konaní

Všetky inštitúcie v systéme realizácie programu musia prijímať aktívne opatrenia s cieľom získať informácie o všetkých potenciálnych podvodoch s využitím všetkých dostupných nástrojov a sú tiež povinné vzájomne si poskytovať informácie, ktoré získali o konaniach vedených vnútroštátnymi orgánmi činnými v trestnom konaní.

Nie každá informácia získaná od uvedených inštitúcií bude predstavovať podozrenie zo vzniku podvodu. V súvislosti s uvedeným sa musia tieto informácie dôkladne analyzovať s ohľadom na vznik podvodu.

V okamihu zistenia výskytu podozrenia z podvodu musí každá inštitúcia preveriť, či má všetky informácie potrebné aspoň na vymedzenie potenciálneho vplyvu podvodu na projekt a prijať príslušné opatrenia zamerané na komplexné objasnenie záležitosti.

V prípadoch, ktoré to vyžadujú, je CO programu povinný pozastaviť certifikáciu výdavkov a oznámiť podozrenie z podvodu EK.

Všetky inštitúcie v systéme realizácie programu sú povinné bezodkladne predložiť RO informácie týkajúce sa prebiehajúcich konaní. Tieto informácie budú vedeniu RO slúžiť na smerovanie príslušných „signálov zhora“, poukazujúcich na oblasti potenciálne ohrozené podvodmi. Budú tiež dôležitou informáciou pre tím pre sebahodnotenie rizika podvodov pri príprave ďalších analýz rizika.

7.2.3. Informácie získané z iných zdrojov

V okamihu získania informácie o možnosti výskytu nezrovnalosti s ohľadom na projekt realizovaný v rámci programu (t. j. informácie získanej od tretej osoby alebo priamo od prijímateľa) je potrebné vždy vykonať analýzu, či môže predmetná udalosť predstavovať podozrenie z výskytu podvodu.

V prípade výskytu indícií svedčiacich o výskyte podozrenia zo spáchania trestného činu sú zamestnanci povinní zaslať príslušné oznámenie vnútroštátnym orgánom činným v trestnom konaní.

V prípade, ak sa informácie zasielajú súčasne aj polícii, je potrebné požiadať príslušný orgán o informáciu o krokoch podniknutých v danej záležitosti.

V okamihu získania informácie z tlače o vedení konania zo strany orgánov činných v trestnom konaní je potrebné vždy požiadať príslušný orgán o potvrdenie a prípadné doplnenie informácií.

V prípade získania informácií o výskyte nezrovnalostí z tlače, ktoré môžu svedčiť o možnosti výskytu podvodu, je príslušná inštitúcia povinná podniknúť nevyhnutné kroky.

Oznamovatelia

Medzi informáciami získanými z iných zdrojov rozlišujeme medzi iným tie, ktoré oznamujú tzv. oznamovatelia. Sú to osoby, ktoré konajú v dobrej viere a na základe obavy o verejné blaho odhaľujú nezrovnalosti vrátane možnosti výskytu podvodov⁴. Takéto signály sa v rámci programu môžu týkať výskytu nezrovnalosti, ktoré sa týkajú predstaviteľov programových inštitúcií, a tiež subjektov zapojených do realizácie projektov, napr. prijímateľov.

S cieľom uľahčiť kontakt s RO a na účel ochrany osôb oznamujúcich nezrovnalosti bola založená poštová schránka, do ktorej je možné oznamovať výhrady: nieprawidlowosci.EWT@mr.gov.pl. Informácie sa môžu poskytovať v poľskom alebo anglickom jazyku.

RO sa zaväzuje posúdiť každé oznámenie v súlade s postupmi záväznými v rámci programu a všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Na každé oznámenie doručené do uvedenej schránky sa bude vzťahovať ochrana pred prezradením neoprávneným osobám. Informácie uvedené v oznámení, ktoré by mohli umožniť identifikáciu oznamujúcej osoby, budú chránené v procese objasňovania záležitosti, počas realizácie prípadných preventívnych opatrení, ako aj v budúcnosti a sprístupňované výhradne oprávneným úradníkom a funkcionárom príslušných služieb.

V prípade, ak osoba zasielajúca oznámenie elektronickou poštou vyjadrí želanie zostať v anonymite, vykoná sa úplná anonymizácia oznámenia (z oznámenia sa odstránia osobné údaje oznamovateľa a ďalšie prvky umožňujúce zistenie jeho totožnosti) pred prípadným postúpením záležitosti na objasnenie.

V prípade oznámení (hlavne anonymných), ktoré budú neúplné a chýbajúce informácie nebude možné doplniť, existuje riziko, že takéto oznámenie nebude môcť byť z formálnych dôvodov zohľadnené.

Literatúra:

1. Odhaľovanie sfaľovaných dokladov v oblasti štrukturálnych opatrení. Praktická príručka pre riadiace orgány vypracovaná skupinou expertov z členských štátov koordinovanou oddelením D.2 OLAF – Predchádzanie podvodom úradu OLAF, (ang. Detection of forged documents in the fields of structural actions. A practical guide for managing authorities),

⁴ Podpora a ochrana oznamovateľov [prístup 5.11.2015], Dostupné na Internete:
http://www.batory.org.pl/programy_operacyjne/przeciw_korupcji/wsparcie_i_ochrona_sygnalistow

2. Identifikácia konfliktu záujmov pri postupoch verejného obstarávania v rámci štrukturálnych opatrení. Praktická príručka pre riadiacich pracovníkov vypracovaná skupinou expertov z členských štátov koordinovanou oddelením D.2 OLAF – Predchádzanie podvodom úradu OLAF, (ang. Identifying conflicts of interests in public procurement procedures for structural actions. A practical guide for managers),
3. Správa Komisie pre Európsky parlament a Radu. Ochrana finančných záujmov Európskej únie – Boj proti podvodom,
4. Dokument vypracovaný Európskou komisiou pod názvom Verejné obstarávanie – Usmernenie pre odborníkov z praxe na zabránenie vzniku najbežnejších chýb v rámci projektov financovaných z európskych štrukturálnych a investičných fondov (ang. Public procurement guidance for practitioners – on the avoidance of the most common errors in project funded by the European Structural and Investment Funds).

Na poľskej strane:

1. Protikorupčné usmernenia pre úradníkov, dokument vypracovaný Centrálnym protikorupčným úradom,
2. Protikorupčná príručka pre úradníkov, dokument vypracovaný Centrálnym protikorupčným úradom.